

Mulgimaa mudilase tullive Mustla pääle lustma

Paastukuu 30. päeväl sääd-
sive bussi 14 Mulgimaa
lasteaia mant nõna Mustla
poole, et viia kirevin rõõvin
latse 27. Mulgimaa laste pe-
rimuspäeväle. Sii om kige
vanemp mulgikiilne ettevõt-
mine Mulgimaal.

Ku perimuse kandje Laande Alli
süüdmusege 27 aastet tagasi Lilli
rahvamajan pääle akas, kand sii
nime Mulgimaa laste folkloori-
päev ja sellest sai osa ümäri-
guld 100 last, sest just nõndapallu
mahtus tilliksese rahvamajja.
Prilla om laste perimuspäevale egä
aaste eri paigan.

Siikõrd lustsive ütenukun
222 last ja nende 39 õpetejet 14
Mulgimaa lasteaiaist. “Kik latse
ollive pidurõõvin, küll olli neid
ää kaia. Suur tänu õpetejele tüü
iist, mida na lastege om enne
tennu. Küindlekuu ürgüsen sai-
me Mustlan kokku ja sis sai kik
laulumängu läbi mängit ja kava
ütenukun kokku pantu. Õpeteje
ollive vägä ääd tüüd tennü, laulu
ja mängu ollive kigil lastel tutta-
ve ja selge. Egä sii väegä kerge ei
ole, sest kik om ju mulgi keelen,”
kitt Laande Alli latsi ja nende
õpetejet.

Aastidege om nii kõrralde-
jel ku õpetejele joba selges saanu,
ku pallu latse jõvvave ja kudas
sedä päevä läbi viia. Egä kõrd
om pääle ütitse lustmise kah
tilliksese etteaste. “Sii aaste tahi-
ve ää meelege mede ette astu
Karksi-Nuia lasteaia Oravakse
rühmä latse, kellel olli “Rädi-
tantsu” ja kaits laulu selges õpe-
ten Mändma Sirlil. Suure tänuse

Mulgimaa laste perimuspäev töi Mustla rahvamajja kokku üle katesaa latse ja nende õpeteje.

Pildi: Ilves Kristi

lastel ja õpetejele,” sellät Laande.

Peräst neid etteastit saive kik
latse ütenukun mängi ja lauda.
Laande Alli üteli, et päeväkavan
olli siikõrd kümme laulumängu,
kige tähtsempe neist 10. juunil
Mulgil pidul tettäve laulumängu.
“Siikõrd me teime mõne laulu-
mängu läbi mitu kõrda, et latse

ja õpeteje kindlust saas. Kige lõ-
pun olli neil rühmil, kes Mulgi
pidu õhtasel konsserdil tahave
üles astu, võimalik ärä õppi ka
“Vikerkaart otsman” tansuke.
Tõise saive sel aal joba ennäst
rõõvise panna ja kodu sõita. Üits
laits üteli, et küll olli tore bussige
sõita. Sihande üteli panni

mõtlemä, et pirlase latse sõidave
bussige vägä vähä ja siigi om
mõne jaos esieralik ja rõõmus
süüdmus.”

Pääle pikka mängmist saive
latse suupistet kah võtta, Lilloja
Imbi olli siikõrd vägä ää salati ja
maguse koogi valmis pannu. Ku
lastel kõtukse täüs, jagati tänusõ-

nu ja tänupaprit ja päevä lõpetu-
ses mängiti viil ärä “Lustilugu”.

Mulgimaa laste perimuspäevä
viis läbi Laande Alli, kõrrald
Mulgi Kultuuri Instituut ja ra-
hage avit Eesti Rahvakultuuri
Keskus vulkloorifestivale toe-
tusmeetmest.

Ilves Kristi

Jääme mäleteme

JAAK KÕDAR

07.07.1940–
22.03.2023

Oma elu- ja loometii om lõpuni käinu kirjamiis ja Mulgimaa Uhkuse aunime kandje Kõdare Jaak.

Kõdar sündüsi 1940. aastel Mulgimaal Lilli külän Nava talun, a pidi säält joba poisiksepõlven palludes aastides ärä mineme. Kuigi ta õpp mäetäädust ja massinaehitust, viis elu ta iki sinna, kos süä kuts – kirjamihe ammati manu.

Sünnikodu ja Mulgimaa jäive talle armsas elu lõpuni ja Naval akas ta uvveste toimeteme 1980. aastide lõpuotsan. “Miu arust ei ole tähtis, kunkottal sa elät, om tähtis, kudas sa elät. Oleme akanu Nava talu kutsma oma põlitses kodus ja Talna kodu periskodus,” kõnel ta esi.

11 aastet kõrrald ta oma talun Nava Lava mulgi kultuuri vestivali, kos saive kokku näitemäng, luule, kirjandus, tants, laul ja Mulgimaa luudus. Egäl suvel tuudi Naval püüne pääle uus tiatretükk ja enämbjagu neist ollive peremihe ende kirjutet luu mulkest ja Mulgimaa elust, näituses “Kolm risti”, “Muinassaar”, “Jukra” ja “Kõik läheb mööda”.

Kõdare Jaak om kirjuten ligi 30 raamatut, nende ulgan ulka näitemänge, oma esä mälestusteraamat “Kaks elu”, luule- ja lasteraamatit, osa neist mulgikiilse. Ta olli kah Eesti Kirjanike Liidu liige.

Kuigi üte väärt Mulgimaa mihe elu om otsa saanu, jääp temä luudu egäveses aas mulke vaimuvarasalve.

Ääd tiid säälpul Linnutiid, Jaak!

Mulgi Kultuuri Instituut

Mulgi pidu tuup egä kõrd nii püüne pääle ku püüne ette kokku mulke üle terve Eesti ja kaugembelt kah. Sii pilt om tettu 2021. aaste Mulgi pidul Karksin. Pilt: TaaVID Meedia

Tulemen om seitsmes Mulgi pidu “Midrilinnu pesä”

Joba 10. juunil saap teos Mulgi pidu, mulgi kultuuriperänduse oidmise ja edesikandmise mootur. Kokku tuleve mulgi üle mailma. Pidun om kest, a sisu annave sellele mede inimese, kes aave omavahel juttu, laulave mulgi laule, tansive mede tantsu, viskave nalla ja sööve mulgi süüke.

Mulgi pidu 2023 “Midrilinnu pesä” tulep uhiuvven Mulgi elämuskeskuse ek aaluulisen mulgi talun, mille luumises kulus rohkemb ku kümme aastet. Nüid om aig väräti külälistel valla lüvvä.

Mulgi pidu akkap Tõrva vallan Ala külän Mulgi elämuskeskuse 10. juunil kell 12 ja käip õdakuni vällä.

Kell 12 tetäs valla laat, kell 13 akkave pääle kultuuripesäde, kell 17 om suur konsert ja peräst kõrralik simman. Terve päev tasup pidu jaos võtta.

Pidun nimi “Midrilinnu pesä” tulep iki mede kultuuriluust: midrilind om ime- ja engelind, kes om rassel aal toes ja kelle pääle alati luuta võip. Prildasel aal kulup meile kigile üits midrilind ärä. Pesä tähistep mede selle aaste uvvendust – kultuuripesäde kava. Mulgimaa punte kultuuripesäde annave inimestel võimaluse nõnapidi kultuuri luumise manu tulla ja esi kah kampa lüvvä. Mulgimaal om ju ulka vägevit tegijit ja kultuuripesä annave võimaluse neid

rahvale rohkemb näidate. Kigepäält om kell üits lastekonsert pääpüüne pääl ja säält edesi egäl puul- ja täistunnil eri pesäpüünede pääl kokku rohkemb ku 20 konserti. Näep tantsit, lauljit, rahvamuusikit, tulep mulgi meestelaulupesä, katen pesän saap õppi vanu mulgi tantsu.

Mulgi pidu suur konsertentendus annap vanale mulgi kultuurile uvve kuvve, püüne pääle tuleve tantsje, laulje ja esiki Mulgimaa orkester. Konsertentendus kõnelep luu luutusest, armastusest ja toetusest, mida annave ja oodave kik mede ümmer.

Tansujuhi om Kalamehe Valdeko ja Riitsalu Ulvi, muusikajuht Toomsalu Liisi, rahvamuusikajuht Leitmaa Thea ja luuvjuht Oksa Priit.

Pidul jakkup tegemist nii

suurdele ku lastele. Peetes käsitüümeistride laata, pakutes ääd mulgi süüki ja õpetedes sedä tegeme, pidulisi oodave tüükambre ja mööduvõtme, latsin om miniloomaaid.

Kirjanduse ja kunstisõpru jaos om kunstirogramm ja raamatupesä. Egäs juhuh massap sularaha ütten võtta, sest perisikke kaardige osta ei saa. Elämuskeskuse om varjualutsit, kus kasvõi vihmatse ilmagine mõnusaste tillembit konserte kullele, a pääkonsserdi aas võis egäs juhuh vihmäkile ütten olla.

Pilet om siikõrd 15 eurut, a kuni 16aastese saave nõndasamma pidule.

Ku siu punt aap kah mulgi asja, a ei ole ennest viil pesäde rogrammi kirja pannu, sis võit kirjute luuvjuhile Priidule (priit@kreatiivkoondis.ee), ek

om viil vaba mõni 20minutiline esinemisekotus.

Kes tahave tulla oma käsitüüd ja süüki pakma, nii kirjutegu pille.ilisson@torva.ee.

Mulgi pidu om mulgi kultuuri aaste kige tähtsem sündmus. Sääil saave kokku mede käsitüü, muusika, tants, süük, luu ja inimese. Just Mulgi pidul aame sedä õiget mulgi asja. Ütekõrrage saat kah ärä vaadete, miande sii Mulgi elämuskeskuse sis vällä näep ja mes sääil näidates. Pääle söögi-joogi saap mekki kah kultuuri – kokku rohkemb ku 25 tillembit konsserdiampsu, õhtune pääkonsert ja simman.

Saame kokku Mulgi pidul “Midrilinnu pesä”!

Mulgi pidu luuvjuht

Oksa Priit

Mulgi kiil: Ilves Kristi

Karutsi talun ei ole vaja pühädemune värvi

Keset Mulgimaad, Sudiste külän Karutsi talun eläve siandse sulelise, kelle muna om nõnda kirivese, et pühädes ei ole neid vaja värvi. Ja ku äste lääp, munep üits lind kaits muna päeväge. Nii linu om vuti.

Israeli Hille ja Olavi oole all eläp sääl pirlle paarsada linnukest, a võimalusi jakkup tuhande jaos. “Me jõudsim kolme aaste iist Mulgimaale tagasi, a miul om sihande kange eit, kes arvas, et ütten kõrralikun talun piap iki virtsahvt kah oleme. Temä akaski sis sedä linnupidämise asja aame ja mia võtsi mesilinnu. Mõte olli raasike muu tüü kõrvast toimete, sii ettevõtlus om meil nigu pensjunivond,” sellätep peremiis Olavi, kes om ammatin Kesk-Eesti Ettevõtlus-inkubaatorin.

Kuna tare man olli laut, omajagu maad ja pererahval täädmine, et ei taha talun ommukust ödaguni tüüd kah rügäde, sis paistki vutikasvatus pere elukotusse ja -viis manu kige parepest sobivet.

Mulgimaa tallu tuudi Eesti vuti. “Sii om üits ja ainumas sort mailma pääl, kik tõise om koloonia. Nemä ei taha vällän olla ja rehitse, eläve ämären puurin oma väikse perekonnage ja tasakeste sis toimeteve sääl. Suurde karja neid kokku laske ei saa,” tutvustep peremiis sulelisi. “Me oleme siin kandin ainsa, kes vutte piave ja kel nii laut ku papre kõrran om. Me arjuski viisi müümä ei pia, saame oma kaupaa nii poodin müvvä kui aigemajja viia.”

Karutsi talu peremiis Israeli Olavi ja perenaene Hille näitäve, miandsit väiksit, aga vägevit mune nende oolealutse muneve.

Pilt: Ilves Kristi

Karutsi talu muna tunnep poodin kohe Mulgi mustridege ehit karbi järgi ärä ja esiki süük om neil vuttel vähä Mulgi muudu, nimelt andas neile raasike linasiimnit kah, sest sii annap munale väge manu.

Pererahvas kinnitep, et mida tillemb muna, seda väekambta om. Päälegi ei ole vuti munal ilmangi üttegi tõbe küllen,

sest vuti kere om üle 40 raadi kuum ja selleperäst aiguse manu ei tule. Esieranis indave neid mune näituses sportlase. “Miu oma veli Märt om kah ju kõva spordimii ja ku temä tulep, sis võtap iki tuhat muna kõrrage. Ja vuti muna seisäp väige kavva, külmäkapin julgeste puul aastet,” kitap Olavi.

Lihavõtte aig om talun äste

kipe, sest kik kundede tahave mune ja omal ei ole aiga neid süvvägi, värvimisest kõnelemede. Önnes om vutt üits tillike ja kärke linnuke, kes tulep 16 päeväge muna siist vällä, kuu aa peräst akkap joba munele ja suisel aal võip kogundi kaits muna päevän munede.

Tillikest muna piav kiitmä 3-5 minutit ja kohe ku ta potist

vällä võtat, tules sii külmä vette panna ja sääl loksute ja sis joo-nelt ärä kuuri, sös tulep kuur iluste valla.

Karutsi talu vutte mune saap osta mede kandi Coopii puutest, Villändist Talutoidu Aidast ja muduki talust kohapäält kah.

Karutsil käis Ilves Kristi

Edimene Mulgi pereõdak sai teos Abjan

Paastukuul sai Mulgimaa päälinnan Abjan teos edimene Mulgi pereõdak, midä vedäs iist mulgi keele õpeteje Laande Alli, muusikat teive Koppel Kati-Katri, Pärnik Brait ja Mändma Sirli.

Vällä olli õigat, et saap juttu aade, nupute, mängi, laulda ja tantsi. Ja ime küll, tüüpäevä õdaku olli ligi kultuurimajja kokku tullu 30 inimest, neist kige nooremb 4kuune ja vanembe 80 kanti.

“Mia ole esä puult mulk, vanaesä talu olli Paistu ja Tarvastu kihelkonna piiri pääl. Nänn iki kõnel miuge mulgi kiilt, a mia sündüsi joba Talnan ja elli sääll pallu aastit, kuni sai kokku oma

mihege, kes om kah emä puult mulk. Elu tõi meid Mulgimaale 14 aastet tagasi ja siin ole ma oma mulgi juurdege uvveste tutvust tennu: lugenu mulgikiilset aalehte, mängin ütten oma lastege mulgi laulumänge, õpnu ärä mõne mulgi pilliluu. A mulgi kiilt kõnelde om rasse, ku ken-nigi vastu ei kõnele. Ja üttenkuun om iki toremb oma kultuuri oida. Selleperäst tulli mia kohe rõömuge, ku Laande Alli miu ütten perege Mulgi pereõhtule kuts,” kõnel Koppel Kati-Katri.

Järgmine pereõdak om Abja kultuurimajan 4. mail kell 17.30 – 19.00. Piletit ei ole ja oodet om nii noore ku vana!

YM

Mulgi pereõdakul mängisive nii noore ku vana ütten söörin laulumängu.

Pilt: Ilves Kristi

Killuksid Peräkülä koduluust

Emäkeelepäeväl sai teos Edimine Lilli külä aaluutunike, kos Muska Hille jagas täädust külä põnevast aaluust ja uvitevidest inimestest. Osa sellest olli Hille valmis kah lehelugejide jaos papre pääle paneme.

Mede mõtsatagune Lilli küläke (kuni 1977. aasteni Peräkülä ja kah Polli-Peräkülä) om vägä tähtse maantii veeren. Selle tiige om seot ulga mälestusi.

23. veebruaril 1989 ollime ütenukun Balti ketin, mis om kantu esigi UNESCO maailma mälu registres. Olli uhke tunne, et sii suur sündmus just siit läbi läits ja tähisteme seda päevä egä aaste piiri pääl ütenu lätlastege.

Siin piiri pääl olevest Anne-mäest ku vägä tähtsast postitiide ristist om edimesi ülestähendusi joba aastest 1693. Annemäelt argnive postitii Tartu, Riia ja Pärnu poole.

1764. aaste suvel tei Venemaa keisrinna Katariina II ringreisu Liivimaale, Talna ja Riia kubermangu. Eestin võeti tedä egäl puul suurejooneliselt vastu. Legendi järgi mede külä kõrtsmik luuts kah, et äkki teeve enne üle piiri minekut siin piatuse, puhkave obestel jalgu ja astuve kõrtsi. Kõrtsmik varus ulka peenempid ja kallimpid napse selles puhus. A keisrinna jäi üümajale Abja möisa ja sõit siit ilma piatuse läbi. Önnetu kõrtsmik olli peräst ädän, kudas kallitest napsest valla saia. Sellest kõrtsist

Edimine aaluutunni peeti Lilli külämajan 14. märtsil. Pilt: Järvik-Liivaste Aili

om pirlle alle viil üits maakivi.

Postiveost. Olli aig, ku posti Peräküllä es tuvva. Post jäeti vallamajja, kust sii juhuslikult Peräküllä toimetedi, tuttavide kätte anti või puuti jäeti. 1930. aastide algusen akas posti vedäme Anna Rull. Egä päe ja obe-sege, nii talve ku suve. Anna olli ää inimene, temä rii- või vankrepärän sai mõnigi ädäline, kellel omal obest es ole, vallamajan asju aamen käiä, tohtre manu või Villändis mineve bussi pääle sõita. Ku olli vaja mõni saadetis saata või midägi tuvva, selle kõrralds Anna ärä. Üidnimigi olli tal Posti Ann.

Olli egätsugutsid juhtumisi. Talve külmäge, iki 13 km Nuia ja tagasi, akas rii pääl külm kimbuteme. Ommuku enne väläsõitu ai ta telliskivise liidi pääl kuumas, pands vana kasuku sis-si ja rekke. Üitskõrd ollive kivise nõnda kuuma, et kasuk läits kõrbume. Tükk aiga kõnel rahvas, kudas Anna sõits Nuia poole, suur suitsupilv taga, esi rüük ja pild riitaidet laiali. Vastutuli-

jase avitive Anna ädäst vällä.

Mõtsaveoautujuhi ek pika-tüvemihe ollive Anna pääle pahatse. Sel aal es ole sääntsid lumekoristusmasinid ku pirlle. Tiisid aeti valla lintrakturidege ja valla aet tiise ollive küllält kitsa. Raske olli ütistöisest müüdä saia. Kige ullembe kotus olli Tauga mäe pääl. Ommuku tullive mõtsaveoautuse Annale vastu, aga obene pelläs neid. Annal olli jalg aige ja ta es saa esi obest suu veerest taluten autust müüdä vedäde. Sis tullive autujuhi autust, võtsive Anna obese suu veerest kinni ja vedäsive autust müüdä. Sedäviisi juhtusi ka tagasitiil. Autujuhi kutseve Annat issande nuhtluses.

Annast, kõhnast ja kõbusest, alati jutukast inimesest sai oma eluaal legend. Aa arvestuses üteldi "sii olli sis, ku posti vedäs Posti Ann".

Järgmise aaluutunni om Lilli külämajan 11. aprillil ja 9. mail kell 12.

Muska Hille

Nalla kah

Kaits miist meenuteve oma sõaväeaga.

"Ku sa sõaväen ollit, sis kas sa saatset mõne inimese iki tõise ilma kah?" uurip üits.

"Mia pidäsi säääl koka ammatit, nõnda et kik võip olla ..."

Kaits obest om rahuliguld karjamaa pääl.

Äkki tulep suure joosuge kolmas ja õikap: "Poiis, teeme nüid kähku vehkat, peremihel laguni raktur ärä!"

"Juku, mesperäst sia kanadel kuuma vett annat?" uurip esä.

"Ma roovi, äkki akkave keedet mune muneme."

"Kuule, Maie," ütelp talumiis oma naisele, "miule paistap, et üits kirivene kana om kudagi kurvas jäänu ja norutep. Äkki me piast suppi tegeme?"

"Kas sia tõeste usut, et sii tiip ta tuju parembes?" imestep naine.

Tule vabatahtlikus!

Kutsume akkajit ja röömsit inimesi Peremängu kõrraldemise manu appi. Vastu saat ää tuju ja kogukonnatunde, õpit midägi uut ja uvitevet.

2023 suve peremängupäevä om:

25. juuni / Paistu

08. juuli / Helme

22. juuli / Halliste

5. august / Karksi

12. august / Tarvastu

Pane ennest siin kirja: www.mulgiperemang.ee või kõliste Jaanika Toome, tel 5667 3174

Laikele

Lambalaul

Villakandjit om meil kaits: üits om emä, tõine laits. Emä ütäs utekses, aga laits om talleke. Söögis miildip neile ein, vahel maiuses om sai.

Laanemetsa Ly

Värvi uteke ja talleke ärä!

Ruute sissi om ärä paetet 10 lindu: KUKULIND (kägu), ÄNILIND (linavästriik), PÄÄSUK (pääsuke), TOONIKURG (toonekurg), PARTS (part), ANI (hani), VIHMAKULL (peoleo), SUUKURG (sookurg), KIIVIT (kiivitaja), LÕÕRIKE (lõoke).

Otsi vällä! Loe edes- ja tagaspidi, alt üles, ülevest alla ja viltu kah! Kas olet neid joba sii keväde nannu?

G	L	R	A	Ä	E	Ü	N	M	L
D	L	V	M	N	K	H	S	G	O
M	U	S	T	I	I	Ö	U	R	K
E	K	O	G	L	R	M	U	U	I
Õ	A	Ü	N	I	Õ	J	K	K	I
Ä	M	S	B	N	Õ	U	U	I	V
L	H	M	Ö	D	L	S	R	N	I
D	I	K	O	I	Ä	J	G	O	T
Ü	V	P	N	Ä	Õ	N	M	O	M
H	G	D	P	A	R	T	S	T	Ä

Sääjä sõna õigeste rivvi, sis saat üte kevädise vanasõna!

JAANIKUU LIKE TULEP JÜRIBU KUJU PERÄN.

Mulgi Kultuuri Instituudi välläanne Üitsainus Mulgimaa

Aalehe välläandmist toetev Eesti Ravakultuuri Keskuse Mulgimaa perimuskultuuri toetemise abinõu, Tõrva, Mulgi ja Viljandi vald.

Toimetus:

e-post: kristi@mulgimaa.ee

post: Mulgi Kultuuri Instituut, Leerimaja,

Kulla küla, Mulgi vald, 69509 Viljandimaa

toimendei: Kristi Ilves, tel 5344 8176

Toimendusel om voli kirjatükke parande ja lühembes tetä.